

סילבוס - תוכנית הוראה לקורס שימושי בינה מלאכותית בספרות חז"ל: קריאה

וניתוח סוגיות באגדה

ד"ר אהרן שויקה | המחלקה לתלמוד

מס הקורס 09113-01 | Applications of Artificial Intelligence in Rabbinic
Literature: Reading and Analyzing Aggadic Sugyot

שיעור	סוג הקורס:
2	היקף נ"ז:
תשפ"ז	שנת לימודים:
ב	סמסטר:
—	יום ושעה
בתיאום מראש	שעת קבלה:
rshweka@gmail.com	מייל מרצה:
—	קישור לאתר למדה:

תיאור הקורס ומטרות למידה

תקציר הקורס

הקורס יעסוק בקריאה וניתוח של מדרש ואגדה, תוך שימוש בכלי בינה מלאכותית ככלי עזר ללימוד טקסטואלי, פרשני ורעיוני. הקורס יתמקד במחקר בקורתי וניתוח ספרותי של סיפורים, דרשות, דיאלוגים ומשלים בספרות חז"ל. הקורס יכשיר את הסטודנטים לקרוא טקסט אגדי באופן קשוב: לזהות מבנה סיפורי, מילים מנחות, פערים, הקשרים מקראיים, עיצוב דמויות, שאלות מוסריות ותיאולוגיות, ומתח בין פשט הטקסט לבין פרשנויות אפשריות. כלי AI ישמשו כ"חברותא" לצורך תרגום מארמית, פתיחת שאלות, הצעת הקשרים, השוואת מקבילות וניסוח חלופות פרשניות. נעיין גם במחקר התלמודי בסוגיות אלו וניעזר בכלי בינה מלאכותית בניתוח המחקרים. דגש מרכזי בלימוד יהיה על ביקורת הבינה המלאכותית. כלי AI נוטים לעיתים להציע פרשנות חלקה מדי, מוסר השכל פשטני, או מקורות שאינם קיימים. לכן נתרגל אימות מתמיד של כל טענה מול המקורות התלמודיים וחשיבה ביקורתית.

מטרות/תוצרי הלמידה

בסיום הקורס הסטודנטים יהיו מסוגלים:

1. לקרוא אגדה תלמודית ומדרש באופן עצמאי בעזרת כלי בינה מלאכותית.
2. להשתמש בכלי AI לתרגום ראשוני מארמית, אך גם לבקר ולתקן את התרגום.
3. לזהות מאפיינים ספרותיים של אגדת חז"ל: סיפור, דיאלוג, דרשה, משל, היפוך, אירוניה ופער.
4. להבחין בין הסבר מילולי, ניתוח ספרותי ופרשנות רעיונית.
5. להשתמש בציאט כ"חברותא" לניתוח והבנה של סיפור האגדה. לנסח שאלות מנחות, להציע פרשנויות אפשריות, לאתר 'צרימות' וקשיים בטקסט ובעלילה ולתאר את המבנה הצורני של האגדה.
6. להשתמש ב- NotebookLM או בכלי דומה לניתוח אגדה תלמודית. NotebookLM הינו כלי מחקר וחשיבה מבוסס AI המסייע לנתח מקורות, לארגן מידע וליצור בהירות מתוך טקסטים שהשתמש מזין.
7. להעריך באופן ביקורתי תשובות AI: לזהות טעויות, מקורות מומצאים, הכללות יתר וקריאות לא מבוססות. לזהות חוזקות וחולשות של כלי AI בניתוח מדרש ואגדה.

למידה פעילה - תכנון מהלך השיעורים:

מס' השיעור	נושא השיעור
1	מבוא קצר לבינה מלאכותית: היסטוריה, כלים, מגמות
2	ספרות חז"ל ומדעי הרוח הדיגיטליים
3	ראשיתו של רבי עקיבא (כתובות סב ע"ב, נדרים נ ע"א, אדר"נ פ"ו)

4	אלישע בן אבויה ור' מאיר (ירושלמי חגיגה ב, א; עז ע"ב)
5	תורה שהשתכחה: ר' חייא, ר' חנינא ורבי (בבא מציעא פה ע"ב, מועד קטן טז ע"ב)
6	סיפורי גשמים (תענית יט ע"ב, כג ע"א)
7	אמת או משל? מתים שהחיה יחזקאל (סנהדרין צב ע"ב)
8	קנקנים של מי רגלים (בראשית רבה פי"ט)
9	רוחו של נבות (סנהדרין פט ע"א)
10	ר' חייא בר אשי וחרותא (קידושין פא ע"ב)
11	בתלמידי חכמים יותר מכולם (סוכה נב ע"ב)
12	גברא רבא: ר' יוחנן וריש לקיש (בבא מציעא פד ע"א)
13	שופרא דבלי בעפרא: יופי ומוות (ברכות ה ע"ב)
14	סיכום

*ייתכנו שינויים בסילבוס בהתאם לקצב ההתקדמות ואפקטיביות הלמידה

ציון סופי

תיאור התוצר	משקל בציון הסופי
מטלת אמצע: ניתוח סיפור שנלמד, באמצעות כלי AI	30% מהציון הסופי
מטלת סיכום: ניתוח סיפור שלא נלמד, באמצעות כלי AI	70% מהציון הסופי

דרישות הקורס

נוכחות מלאה
הגשת מטלת אמצע ומטלת סיכום

דרישות קדם

אין דרישות קדם. לא נדרש רקע קודם בספרות חז"ל.

ביבליוגרפיה:

הביבליוגרפיה להלן כוללת מחקרים על האגדות ששילמדו בקורס אך אין לראות בה חובת קריאה. חלק מהמחקרים ישמשו לקריאה על ידי כלי AI.

- א' שנאן, "שלוש נשותיו של רבי עקיבא", מסכת ב (2004), עמ' 11-25.
- ש' פרידמן, "תחילתו של ר' עקיבא – גלגולי אגדות וגלגולי גלגוליהן", לתורתם של תנאים, ירושלים תשע"ג, עמ' 403-424.
- נ' בארי, יצא לתרבות רעה: אלישע בן אבויה – אחר, משכל 2011, עמ' 104-33.
- ג' רובינשטיין, סיפורים תלמודיים, באר שבע תשפ"א, עמ' 97-142.

- Jeffrey L. Rubenstein, "Elisha ben Abuya: Torah and the Sinful Sage," *Journal of Jewish Thought and Philosophy*, vol. 7 (1998): 141-222.
- י' פרנקל, עיונים בעולמו הרוחני של סיפור האגדה, עמ' 85-87.
- J. Frankel, "Bible Verses Quoted in the Tales of the Sages", in: *Studies in Aggadah and Folk-Literature (Scripta Hierosolymitana 22)*, 1971, pp. 87-93.
- ח' מאק, "בזכות מי באים גשמים לעולם? מוקדי זכויות מתחלפים בסיפורי גשמים בספרות האגדה", מדעי היהדות 57 (תשפ"ג), עמ' 111-138.
- מ' סבתו, "נקדימון וההגמון": סיפור על תפילה וביטחון, סידרא לא (תשע"ו), עמ' 95-111.
- ש' נאה, "חרותא", סוגיות במחקר התלמוד, ירושלים תשס"א, עמ' 10-27.
- ר' קלדרון, השוק. הבית. הלב, ירושלים 2001, עמ' 49-57.
- ד' בויארין, הבשר שברוח, תל אביב תשנ"ט, עמ' 71-73.
- י' רוזן-צבי, "יצר הרע בספרות האמוראית: בחינה מחדש", תרביץ עז (תשס"ח), עמ' 71-107.
- י' פרנקל, עיונים בעולמו הרוחני של סיפור האגדה, עמ' 74-77.
- ד' בויארין, הבשר שברוח, תל אביב תשנ"ט, עמ' 213-220.
- Kosman, "R. Johanan and Resh Lakish: The Image of God in the Study Hall: 'Masculinity' versus 'Femininity'", *European Judaism* 43 (2010), pp. 128-145.
- ע' חברוני, "הרוח שבבשר: מיניות ורוחניות בסיפורי התלמוד הבבלי", דעת 86 (תשנ"ט), עמ' 479-508.